

RESUM DE LA SESSIÓ DE TREBALL:

“L'ABORDATGE DE LES CRISIS SANITÀRIES EN ELS PLANS LOCALS DE SALUT”

13 D'ABRIL DE 2021

L'abordatge de les crisis sanitàries en els Plans Locals de Salut

El dimarts 13 d'abril de 10 h a 12 h per videoconferència va tenir lloc la **sessió de treball** titulada "L'abordatge de les crisis sanitàries en els plans locals de salut", organitzada per l'Àrea de Cohesió Social, Ciutadania i Benestar, a través del Servei de Salut Pública.

Els **objectius** de la sessió van ser:

- Donar a conèixer orientacions per fer dels plans locals de salut un instrument útil per a l'abordatge de situacions d'emergència sanitària.
- Debatre sobre l'aplicació d'aquestes orientacions en els plans locals de salut.

El temps de la sessió es va distribuir segons el següent **programa**:

- 10:00h Benvinguda. A càrrec de Sònia Chavero Bellido, Cap de la Secció d'Informació i Anàlisi en Salut Pública.
- 10:10h Exposició del recull d'orientacions per a l'abordatge d'emergències sanitàries en els plans locals de salut. A càrrec de Sarai Samper Sierra, Col·lectiu d'Analistes Socials D-CAS.
- 11:00h Presentació d'experiències locals. A càrrec de Marta Miró, tècnica de salut de Barberà del Vallès i Laia Vergés, tècnica de salut de Manlleu.
- 11:10h Dinàmica participativa entre els assistents per intercanviar experiències amb relació a l'abordatge de la pandèmia i la consolidació d'aprenentatges als plans locals de salut.
- 12:00h Cloenda. A càrrec de Cati Chamorro Moreno, cap del Servei de Salut Pública

En aquest document es recullen els principals **continguts treballats** durant la sessió de treball.

A la jornada hi van assistir més d'una quarantena de tècnics i tècniques de salut pública de diferents ajuntaments de la província de Barcelona.

1. BENVINGUDA

Sònia Chavero, Cap de la Secció d'Informació i Anàlisi en Salut Pública, dona la benvinguda a tots els assistents i contextualitza la sessió:

Fa anys que des del Servei de Salut Pública s'acompanya als municipis en l'elaboració de plans locals de salut. Els Plans locals de salut planifiquen una política activa de salut a mitjà i llarg termini. Són una eina que ajuda als municipis a desplegar les competències de vigilància, promoció i protecció de la salut pública que tenen atorgades les administracions locals de manera integral.

La gestió i superació de situacions de pandèmia i de crisis sanitàries no havia estat fins ara una realitat tinguda en compte pels plans locals de salut. Tanmateix, la situació creada per la pandèmia de la COVID-19 fa desitjable incorporar en els plans locals de salut objectius dirigits a:

- a) esdevenir organitzacions preparades per afrontar situacions adverses de salut;
- b) contribuir a la recuperació d'aquesta crisi sanitària.

Des de Diputació de Barcelona s'està confeccionant una **guia d'orientacions per fer dels plans locals de salut un instrument útil per a l'abordatge efectiu de situacions d'emergència sanitària**.

La guia sintetitza l'experiència internacional i pràctiques de referència en l'abordatge d'emergències sanitàries i climàtiques.

En l'elaboració de la guia han intervingut també municipis de la província amb plans locals de salut o en vies de tenir-lo, els quals han aportat i reflexionat sobre la seva experiència.

Els municipis i els respectius tècnics i tècniques de salut que hi ha col·laborat han estat:

- Irene Abad, Ajuntament dels Hostalets de Pierola
- Marta Miró, Ajuntament de Barberà del Vallès
- Laia Vergés, Ajuntament de Manlleu
- Damià Zomeño, Ajuntament de Callús

A tots ells, s'agraeix la implicació en l'elaboració de la guia.

La guia es troba actualment en fase de maquetació, però s'ha considerat que calia avançar els resultats.

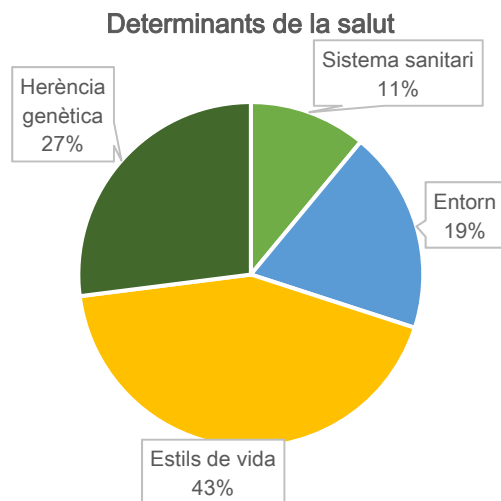
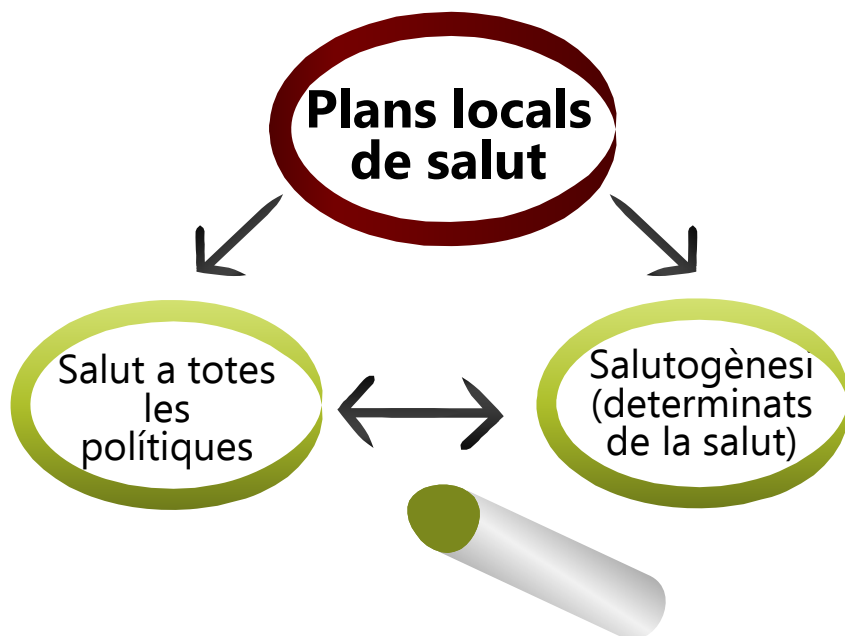
2. ORIENTACIONS PER A L'ABORDATGE D'EMERGÈNCIES SANITÀRIES EN ELS PLANS LOCALS DE SALUT

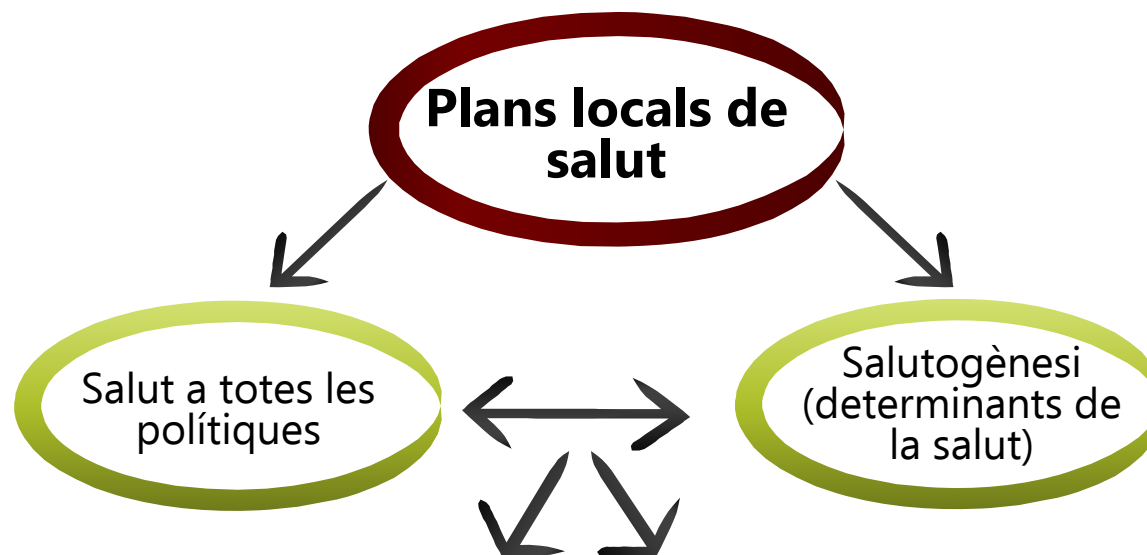
Sarai Samper, sociòloga del Col·lectiu d'Analistes Socials D-CAS, fa una exposició de les principals conclusions de la guia realitzada amb els ajuntaments mencionats.

La pregunta que ha guiat l'estudi ha estat "Com poden els Plans Locals de Salut fer que un municipi estigui millor preparat per afrontar situacions d'emergència o crisi sanitària?".

D'entrada, és important tenir present quina és l'orientació de fons amb la que es fan els Plans Locals de Salut. Aquesta orientació es basa en dos principis:

- **Salut a totes les polítiques:** no podem promoure la salut només des de les competències i recursos dels serveis locals de Salut Pública. Necessitem les competències, recursos i col·laboració de molts altres serveis municipals (per exemple esports, urbanisme, serveis socials, medi ambient, educació...).
- **Salutogènesi:** cal centrar-se en els factors que determinen la salut, en tot allò que contribueix a preservar la salut. Aquest principi es contraposa al de patogènesi, que se centra en com atendre les malalties. Hi ha molta evidència acumulada que indica que els estils de vida i l'entorn on vivim són dos determinants principals de la salut. Les administracions locals tenen un gran àmbit d'actuació en aquests dos grans determinants –estils de vida i entorn- per la seva proximitat al ciutadà. Per això, és fonamental desenvolupar una estratègia integral i de llarg termini en aquests àmbits.

1. Fer de la ciutat un entorn saludable a nivell ambiental, social, cultural i urbà

2. Promoure entre les persones hàbits saludables

3. Augmentar la participació i el treball comunitari en salut

4. Reduir les desigualtats en salut

Fins ara, els plans locals de salut s'han centrat en quatre gran objectius:

1. **Fer de la ciutat un entorn saludable a nivell ambiental, social, cultural i urbà:** és a dir, cuidar tots aquells factors estructurals que condicionen la salut de les persones i les seves oportunitats a nivell de salut.
2. **Promoure entre les persones hàbits saludables:** és a dir, influir en l'àmbit de lliure decisió de les persones, per tal que optin per formes de vida i cuidar-se favorables a la seva salut.

3. **Augmentar la participació i el treball comunitari en salut:** impulsar i afavorir l'acció col·lectiva que poden fer les persones amb relació a la salut i que poden transformar tant els factors estructurals com les opcions individuals, per exemple a través de l'organització d'activitats, la pressió política, etc.
4. **Reduir les desigualtats en salut:** actuar des d'una perspectiva d'equitat, que tingui en compte les desigualtats socials en salut i que es compromet a reduir-les.

Amb aquesta perspectiva de salut a totes les polítiques i salutogènesi, i amb els quatre objectius mencionats, la Diputació de Barcelona ha publicat diverses guies per orientar els municipis en el disseny, posada en marxa i avaluació d'un pla local de salut:

Arrel de l'experiència de la pandèmia, sorgeix un nou objectiu, que és esdevenir una organització i societat preparada per afrontar situacions de crisi sanitària o situacions de canvi bruscat i advers per a la salut.

Es tracta de situacions que poden semblar excepcionals, però que tanmateix es donen periòdicament per motius ambientals i de sanitat. A més, tota societat està sempre en constant canvi, sigui més ràpidament o més lentament.

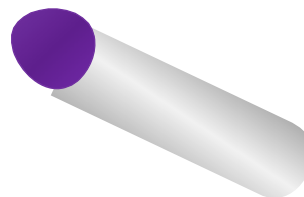
Per tant, hem de preguntar-nos:

- Les decisions que prenem en el present, quina validesa i utilitat podrien tenir en un context de futur que segurament serà molt diferent?
- En quina mesura les accions que impulsem estan contribuint a crear una cultura organitzativa flexible, col·laborativa, creativa, proactiva davant dels reptes i orientada al ciutadà, que faria més fàcil abordar constructivament situacions disruptives i de canvi?

Les orientacions que hem recopilat i que exposem en la sessió de treball amb relació a l'abordatge de les crisis sanitàries en els plans locals de salut tenen en compte dos components del pla local de salut:

- La recollida d'informació per elaborar el pla.
- Els criteris per decidir quines accions impulsar.

Criteris metodològics a tenir en compte en el disseny o adaptació d'un pla local de salut

A nivell metodològic, caldrà tenir en compte els següents punts:

1. Quins actors implicar en el Pla Local de Salut
2. Perfil local de salut (diagnosi)
 - a) Consulta a la població: què preguntar a la població.
 - b) Consulta a informants clau: què preguntar als informants clau.
 - c) Dades estadístiques: quines dades estadístiques buscar.
3. Mapeig dels actius de salut: com fer el mapa de recursos de salut que ja tenim al municipi.

1. Actors a implicar en el Pla Local de Salut

Fer un pla local de salut és una ocasió per enfortir les relacions entre els agents de salut: posant en comú informació, preocupacions, propostes...

Hem de tenir en compte un ventall ampli d'agents de salut (serveis sanitaris, entitats, serveis i equipaments, els diferents departaments de l'administració local, la ciutadania...)

És important contemplar actors que són rellevants en emergències com Policia Local, Protecció civil, entitats especialitzades en situacions crítiques (Creu Roja, Càrites, etc.), serveis bàsics com farmàcies, etc.

2. Perfil local de salut

a) Consulta a la població

11 → Tens o creus que tindries alguna dificultat per fer una consulta mèdica telemàtica?

A Cap dificultat

B Alguna dificultat

C Moltes dificultats

D Altra

Quan fem la diagnosi de salut, generalment incorporarem algun mecanisme de consulta a la població, per conèixer la seva situació i prioritats a nivell de salut. Generalment aquesta consulta la farem amb mitjans representatius, com pot ser una enquesta.

Alguns exemples de preguntes relacionades amb la pandèmia / crisi sanitària que podem fer a la ciutadania són:

- Quines estan sent / han estat les principals conseqüències de la pandèmia en la teva vida?
- Com ha canviat des de l'inici de la pandèmia...
 - el teu estat general de salut?
 - la teva situació econòmica?
 - les teves relacions socials i afectives?
- Tens o creus que tindries alguna dificultat per fer una consulta mèdica telemàtica? (per mesurar la bretxa digital)
- Et seria fàcil demanar ajuda als veïns en cas necessari? Tens a prop gent que et cuida quan et poses (o si et posessis) malalt? (per mesurar la xarxa de suport de proximitat, el capital social).
- Quines característiques té el teu habitatge? (barreres arquitectòniques, climatització, espais exteriors...)

2. Perfil local de salut

b) Consulta a informants clau

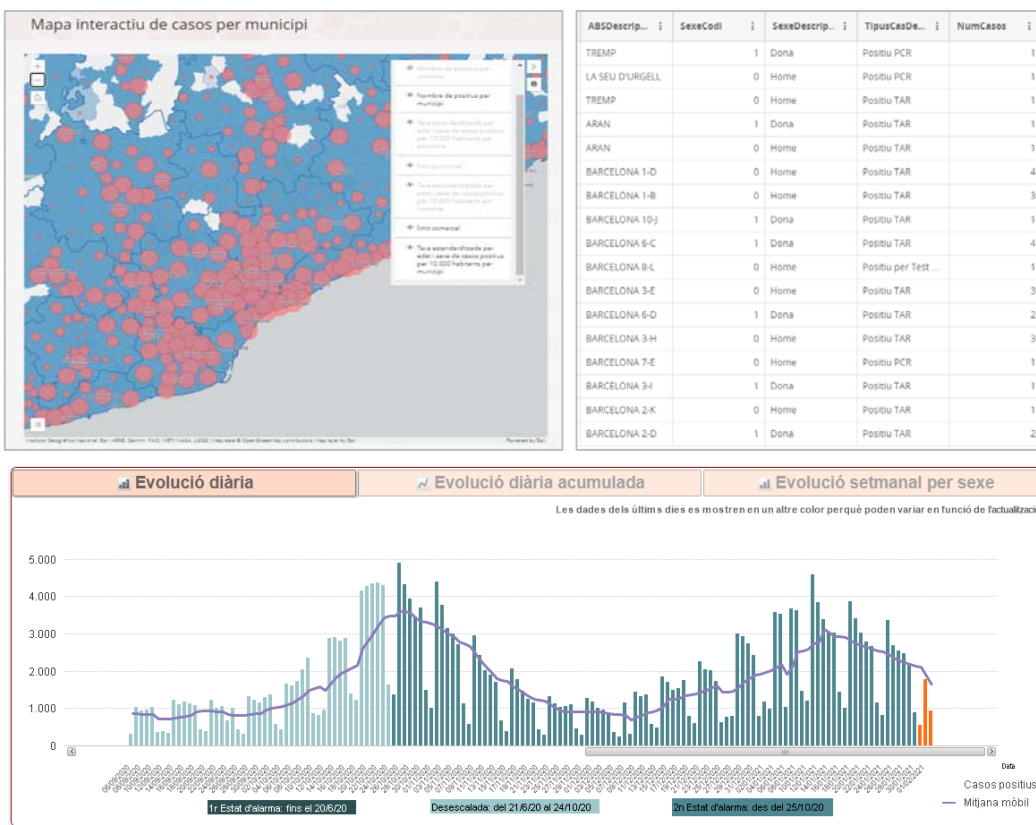
Cal avaluar conjuntament amb els agents de salut què s'està fent bé i malament (o què s'ha fet) en l'abordatge de la crisi sanitària i quins aprenentatges cal integrar i consolidar a través del pla local de salut.

Exemples de preguntes relacionades amb la pandèmia a informants clau, podrien ser:

- Què és el que millor s'ha fet al municipi durant la pandèmia de Covid-19?
- Què és el que pitjor s'ha fet o gestionat durant la pandèmia?
- Quines accions són més necessàries per facilitar la recuperació de la pandèmia?
- Quins aprenentatges o accions originades en situació de crisi podem consolidar en el territori?
- Quines millores en la cultura organitzativa hauríem de promoure per tal de funcionar millor com a equip solidari en cas d'emergència?

2. Perfil local de salut

c) Dades estadístiques

En el cas de la pandèmia per Covid-19, tant Diputació de Barcelona com la Generalitat han fet un gran esforç per crear portals de dades que siguin d'utilitat per als ajuntaments. És important aprofitar aquests portals.

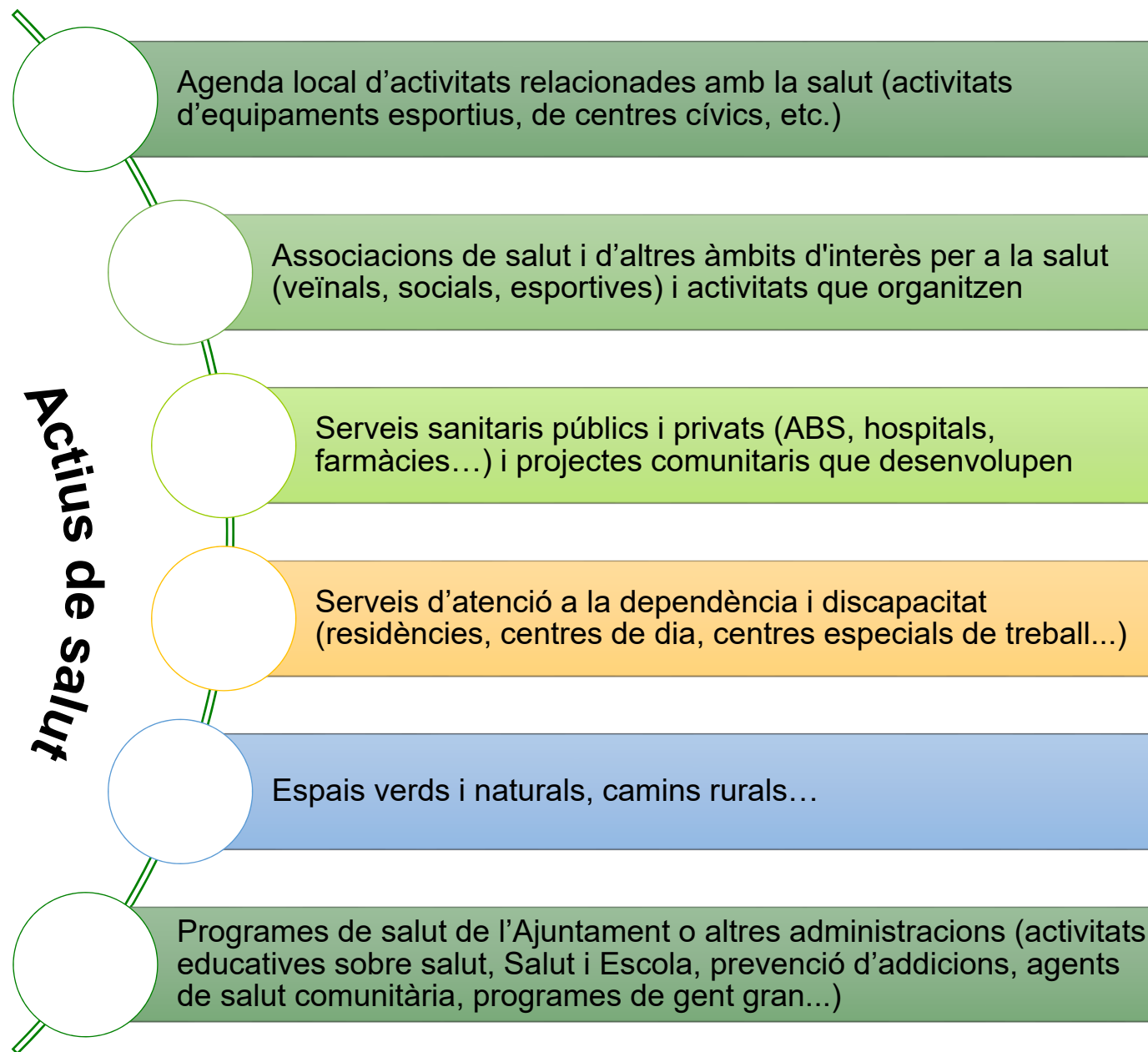
Exemple de dades complementàries que podem aprofitar actualment a nivell local amb relació a la pandèmia de Covid-19 són:

- Casos Covid-19 per municipi. Quadre de dades de Diputació de Barcelona
- Registre de casos de COVID-19 a Catalunya. Segregació per sexe i àrea bàsica de salut (ABS)
- Departament de Salut, AQUAS: Mapa interactiu de casos Covid-19 acumulats per municipi
- Web Salut/Dades Covid

3. Mapeig dels actius de salut

Els mapeig i ordenació dels recursos per a la protecció i promoció de la salut pot ser una de les contribucions clau dels Plans Locals de Salut.

Els actius de salut a mapificar han de tenir un espectre ampli i el disseny d'accions ha de recolzar-se en la seva mobilització i treball en xarxa. Per exemple, una acció com la prescripció social vinculada als serveis sanitaris, es recolzarà en aquesta identificació d'actius de salut.

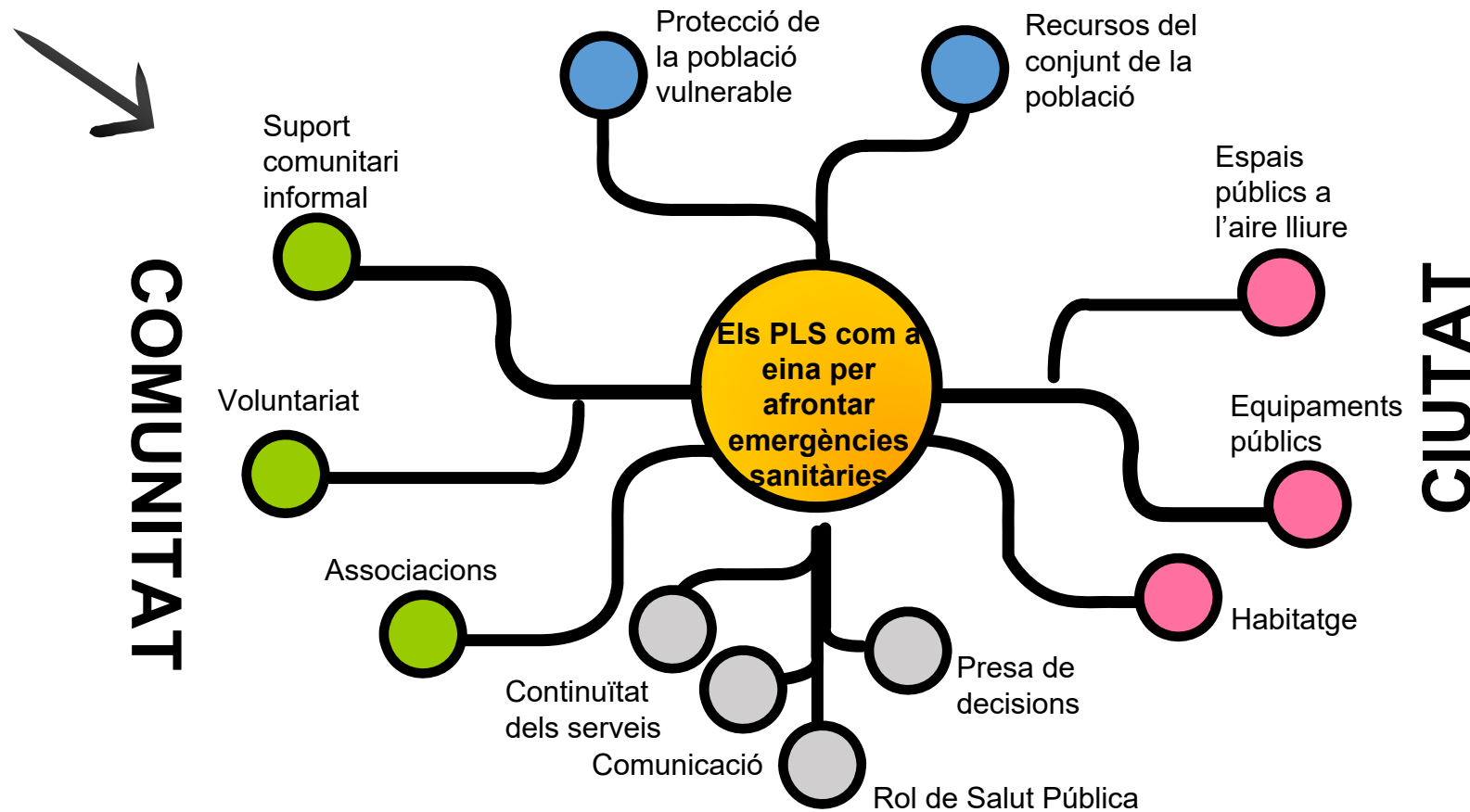

Criteris per la presa de decisions sobre les accions a impulsar

A continuació exposarem una proposta de criteris a tenir en compte en la presa de decisions del pla local de salut per esdevenir una eina útil de promoció i protecció de la salut tant en situacions de normalitat com en situacions d'emergència sanitària. En la majoria de casos es tracta de criteris que ja eren vàlids sense pandèmia i que ara han quedat revaloritzats.

PERSONES

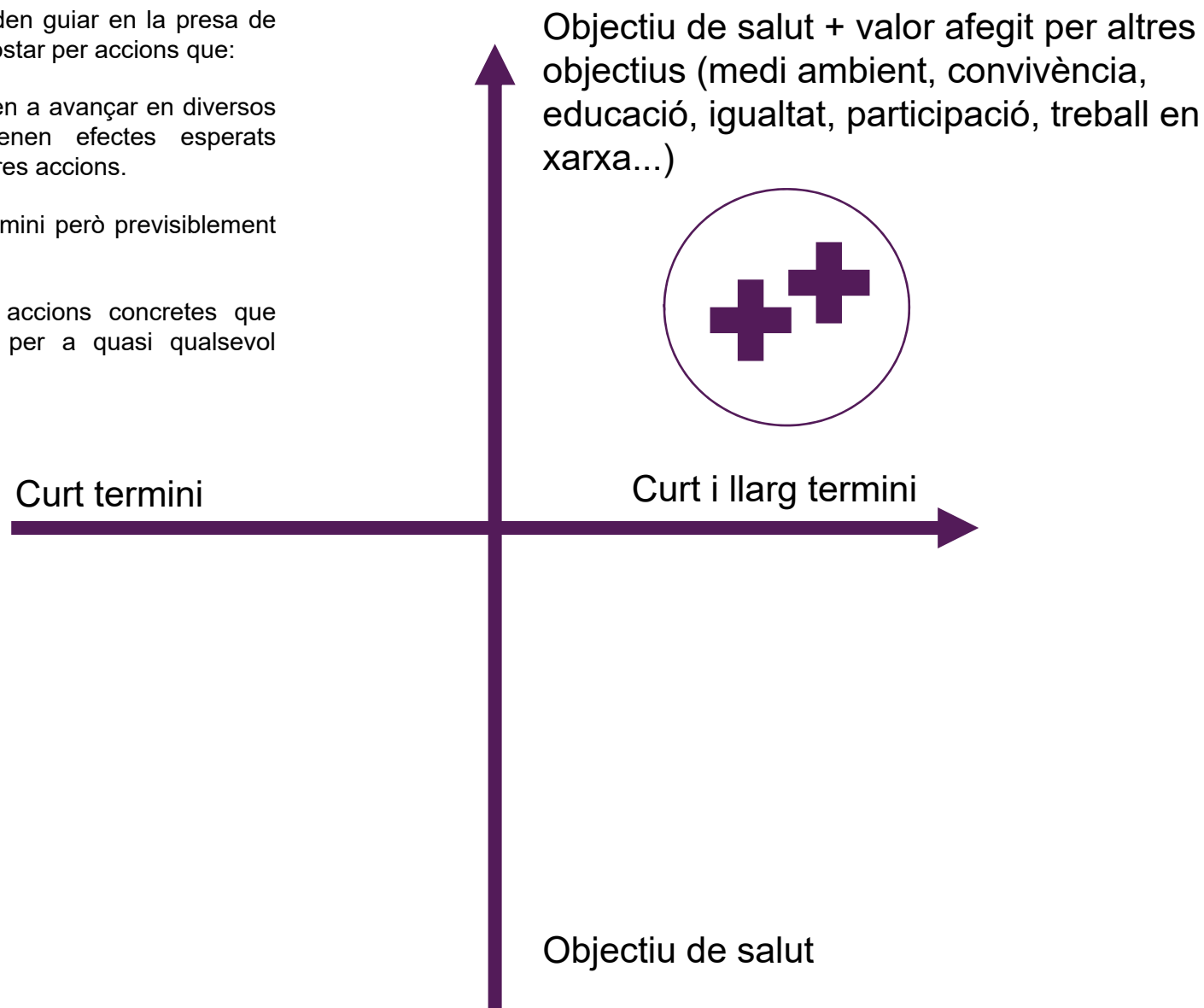

AJUNTAMENT

Quins grans criteris ens poden guiar en la presa de decisions? Es recomana apostar per accions que:

- Simultàniament ens ajuden a avançar en diversos objectius, és a dir, tenen efectes esperats col·laterals positius en altres accions.
- Tenen validesa a curt termini però previsiblement també en el llarg termini.

A continuació, exposarem accions concretes que podrien ser recomanables per a quasi qualsevol municipi.

Protecció de la població vulnerable

Davant d'una emergència sanitària, climàtica, econòmica... Les persones més afectades són les que parteixen d'una situació més precària.

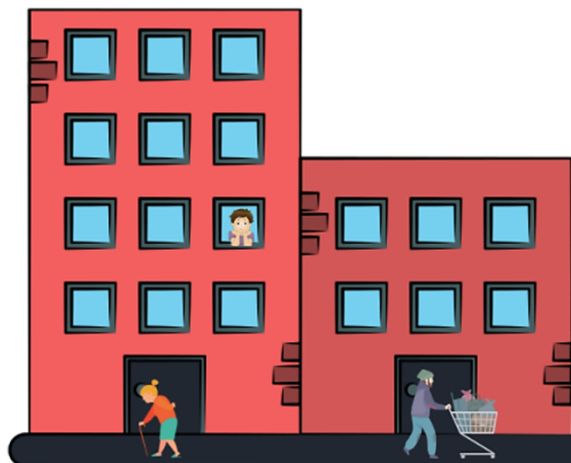
Per protegir la població vulnerable, des del Pla Local de Salut podem contribuir a:

Mantenir actualitzats canals de contacte amb les persones vulnerables:

El grau d'actualització del Padró Municipal, especialment pel que fa a les dades de contacte de la població, ha estat determinant per fer seguiment de persones vulnerables (per exemple, ha permès trucar-los i en cas necessari, visitar-los).

En la mesura que es fan regularment accions de comunicació dirigides a perfils vulnerables, les bases de dades es mantindran més actualitzades. Per exemple, en el cas de la gent gran, les campanyes informatives sobre onades de calor o fred, informació sobre ajuts, revisions de salut, etc. afavoreixen una comunicació regular que permet detectar canvis en la situació de les persones i fa que se sentin acompanyades.

PERSONES

Atenció directa de proximitat

És determinant disposar d'una xarxa de professionals de proximitat destinada a atendre la població vulnerable -tant en situació de normalitat com d'emergència- in situ, a les llars: disposar de Serveis d'Atenció a Domicili (SAD), treballador/es familiars, educador/es socials, monitor/es, empreses socials o grups organitzats de voluntariat. Aquests professionals de primera línia permeten cobrir necessitats bàsiques com el menjar, la neteja, la medicació o el suport emocional.

Calen protocols d'alerta i notificació entre professionals de manera que quan es detectin situacions de desemparament pugui activar-se un suport.

Polivalència de les prestacions bàsiques

Es requereix disposar de prestacions polivalents d'alimentació (càtering a domicili, menjadors socials, bancs d'aliments, targetes d'aliments, convenis amb botigues i bars....), allotjaments d'urgència, serveis de cura a les persones dependents... Aquesta polivalència permet adaptar-se a situacions de canvi bruscat, sense deixar desatada la població vulnerable.

Atenció emocional i a la salut mental:

La xarxa actual d'atenció a la salut mental presenta grans mancances que la crisi ha agreujat. Els plans locals de salut tenen en aquest àmbit un camp prioritari d'acció, reforçant també l'acompanyament a processos de dol traumàtic.

PERSONES

Recursos del conjunt de la població

Des del Pla Local de Salut, cal fomentar l'autonomia i capacitat de les persones per cuidar de la seva salut. En aquest sentit, de cara a afrontar situacions d'emergència serà útil:

- Procurar formació en **primers auxilis** al màxim de població.
- Fomentar un **ús racional dels serveis de salut**: fer pedagogia sobre quin és el servei més adequat a acudir en primer lloc en funció de la situació, adaptar les expectatives sobre els serveis sanitaris, evitar l'abús de medicació, etc.
- Reforçar la **competència digital** de la població per accedir a aplicatius com La Meva Salut, poder accedir amb facilitat a consultes mèdiques telemàtiques, fer tràmits electrònics o saber buscar informació fiable sobre problemes de salut. Així, els Plans Locals de Salut poden contribuir a reduir la bretxa digital que provoca desigualtats de salut.
- Garantir **mitjans de transport** per accedir als serveis de salut. Cal que hi hagi diferents fórmules de transport per arribar a serveis essencials com els serveis sanitaris (CAP, Hospital...) de manera que qui no tinguin vehicle privat tingui també alternatives de bus, cotxe compartit, taxi, carril bici, itinerari habilitat per a vianants, etc.
- Promoure **l'activitat física i l'alimentació saludable**, com a bases d'una bona condició general del salut.
- **Preservar la salut mental**: contribuir a l'educació emocional, la detecció i atenció de malalties mentals, així com a la no estigmatització d'aquestes.

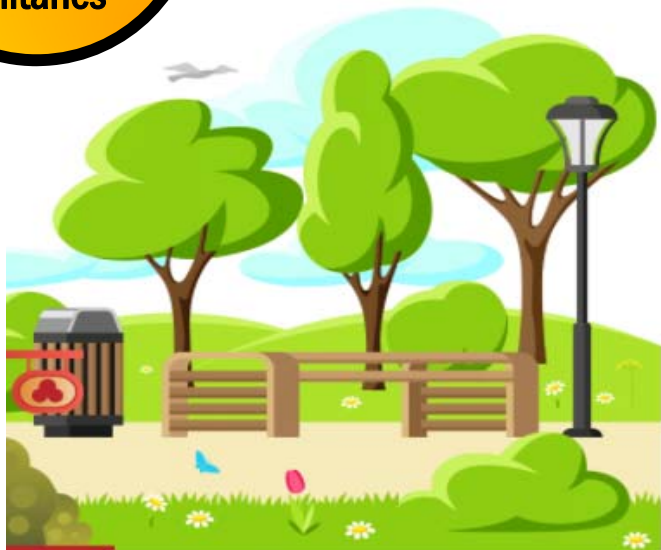

Recursos del conjunt de la població

Espais públics a l'aire lliure

Els PLS com a
eina per
emergències
sanitàries

CIUTAT

Espais públics a l'aire lliure

Durant aquesta pandèmia, s'ha pogut constatar que tant en situació de normalitat com de crisi i emergència sanitària:

- **Quant més verda sigui la ciutat millor.** Necessitem zones verdes abundants i ben distribuïdes per tot el municipi.
- Les zones verdes i naturals han **de facilitar al màxim l'activitat física**: la ciutat ha de tenir recorreguts per caminar, per a persones de totes les condicions físiques, facilitar la pràctica esportiva a l'aire lliure i de tipus informal. En aquest sentit, quan més naturals i polivalents siguin les zones verdes millor. Cal evitar una predeterminació inflexible d'usos dels espais.
- Les **zones periurbanes**, on disposem d'espais naturals de riu, bosc, camp, senders... són un gran valor que s'ha pogut recuperar arrel dels confinaments. El manteniment, condicionament i promoció de l'ús d'aquests espais és una prioritat compartida entre salut pública i medi ambient.
- Es demostra la importància de **prioritzar els vianants sobre els cotxes**, com una manera de crear una mobilitat més sostenible, més social, més saludable, recuperar espai públic i comercial, guanyar en accessibilitat... Aquesta peatonalització o pacificació del trànsit és especialment necessària en les zones de més densitat poblacional.
- L'envelliment de la població, la promoció de la mobilitat a peu i de l'ús dels espais i rutes verdes fa necessari dotar el territori d'una **xarxa de lavabos públics**.

CIUTAT

Equipaments públics

La majoria de municipis s'han dotat en les darreres dècades de molt bons equipaments, sobretot esportius i culturals.

La disponibilitat de bons equipaments públics és crucial en situacions d'emergència sanitària o climàtica, ja que poden permetre:

- Crear allotjaments d'urgència
- Ubicar campanyes específiques de vacunació, cribratges, donacions de sang...
- Funcionar com a centres logístics i de magatzem
- Ubicar serveis bàsics de menjar, atenció mèdica (hospitals de campanya)

És recomanable **que els equipaments prevegin la polivalència d'usos**, així com espais amplis a l'exterior, tant per facilitar les entrades i sortides com per facilitar activitats a l'aire lliure.

En cas necessari, pot ser útil disposar **d'equipaments mòbils** (cargoles, grans tendes, etc) que es puguin annexar a on convingui (per exemple a l'ABS, un Hospital...), de manera que l'Ajuntament pugui donar el màxim suport als serveis sanitaris.

Els PLS com a
eina per
emergències
sanitàries

Equipaments
públics

CIUTAT

Habitatge

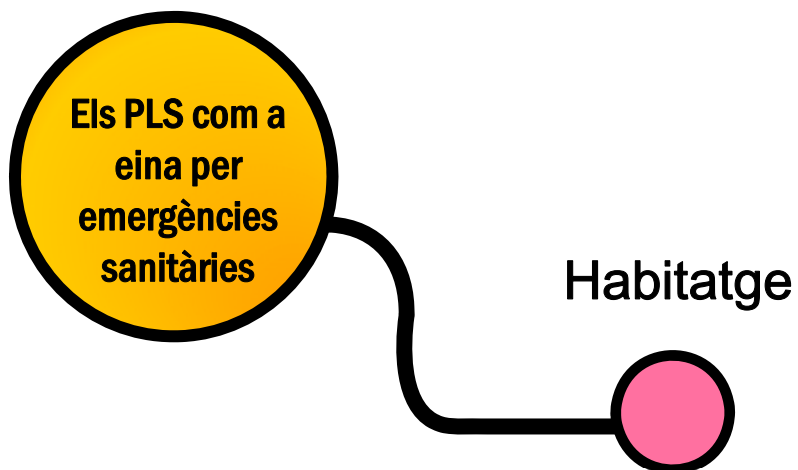
La pandèmia ha demostrat que els problemes d'habitatge no resolts esclaten amb especial virulència en cas d'un confinament:

- Les **ocupacions il·legals** d'habitatges buits han generat situacions greus durant el confinament: problemes de convivència, inseguretat, incendis, embossaments, deteriorament molt ràpid de les finques...
- **L'infrahabitatge**, especialment les persones que viuen en habitacions o llocs poc habilitats (garatges, etc.), per a les quals el confinament ha suposat viure en molt males condicions.
- La **pobresa energètica**: la dificultat de tenir una climatització adequada de l'habitatge, una bona il·luminació, el sobre cost de no tenir un aïllament adequat.

En sentit contrari, les polítiques actives d'habitatge han demostrat la seva utilitat durant la pandèmia. En especial:

- La **disponibilitat d'habitatge dotacionals** per a gent gran. Són una alternativa idònia per a bona part de la gent gran que encara preserva cert grau d'autònoma i s'evita el seu ingrés en residències col·lectives, que han demostrat tenir un gran risc per a la gent gran quan es propaguen malalties infeccioses.
- La **disponibilitat de serveis de suport a les comunitats de veïns**, de mediació, Oficines Locals d'Habitatge i d'eficiència energètica. Aquests serveis afavoreixen una bona organització de les comunitats, la tramitació d'ajuts i bonificacions, dinamitzen el suport veïnal, faciliten el manteniment i seguretat de les finques.

Per als municipis és també un valor disposar d'albergs o hotels que puguin servir d'allotjaments d'urgència. Aquests espais han permès allotjar persones que havien de confinar-se o bé allotjar a gent gran llur cuidador estava en quarantena.

COMUNITAT

Suport comunitari informal

La societat actual tendeix a l'afebliment dels llaços de coneixença i confiança veïnal. Predominen cada cop més les relacions anònimes, la solució individual d'allò que ens afecta i es van reduint els espais de gestió compartida dels recursos comuns.

Alguns municipis intenten **dinamitzar la convivència** a través de serveis i projectes que afavoreixin la coneixença entre persones del territori, la seva implicació en projectes col·lectius i revaloritzen la cultura comunitària. Els serveis de suport a les comunitats de veïns són un dels projectes més reeixits fins al moment en aquest sentit, amb un impacte molt valuós en l'organització, manteniment i convivència dins dels habitatges plurifamiliars.

Cultivar aquests projectes pot facilitar que en cas d'emergència s'activi més ràpidament una xarxa veïnal de suport, que és al cap i a la fi la que millor pot assegurar la protecció entre persones.

Per part dels ajuntaments, és important **visibilitzar i donar veu a les iniciatives** ciutadanes per tal que aquestes facin un efecte demostració.

A més de les xarxes veïnals, el **teixit comercial** pot tenir un paper destacat que es pot fomentar: les botigues, els bars i restaurants i especialment les farmàcies poden fer un paper de detecció de necessitats i de difusió d'informació. Per exemple, s'ha constatat la importància de les farmàcies com a punts pròxims on la gent busca assessorament per a temes de salut. Per això, la comunicació entre Salut Pública i les farmàcies, així com la integració de les farmàcies en el Consell de Salut, és important per crear missatges compartits.

Suport comunitari informal

Els PLS com a
eina per
emergències
sanitàries

COMUNITAT

Voluntariat

A més d'una xarxa veïnal de suport informal, és clau disposar d'una **reserva o bossa de voluntariat** disposat a col·laborar en situacions d'emergència fent tasques, per exemple, de seguiment telefònic de persones vulnerables, distribució logística, adequació d'espais públics, gestió d'aforaments, acompanyament al metge, suport emocional, etc...

Per tal de poder aprofitar el potencial del voluntariat, és imprescindible tenir un òrgan capaç de fer crides de voluntariat, fer una acollida i canalització adequada, identificar quines tasques poden i volen fer, formar, coordinar, acompanyar i protegir al voluntariat i facilitar un treball en equip.

Aquest òrgan pot ser propi de l'Ajuntament o bé dependre d'una entitat especialitzada. Algunes d'aquestes entitats poden ser de natura supralocal i professionalitzades com la Creu Roja, La Federació Catalana de Voluntariat Social, Sant Joan de Déu, etc.

És útil comptar amb una **xarxa de voluntariat polivalent** en quant a formació, professió, edats, nivells d'estudis, llengües, origen...

Igualment, és fonamental garantir una formació bàsica a tot voluntari que el capaciti per actuar en situacions d'emergència: formació en primers auxilis, control d'emocions, gestió de l'estrès, ètica social, autoprotecció, etc.

Es recomana dotar-se d'un **protocol de gestió del voluntariat** que contempli:

- Mitjans de crida i mobilització
- Identificació de tasques que poden fer.
- Protocols de gestió de voluntaris espontanis.
- Mitjans tecnològics del voluntariat.

Voluntariat

**Els PLS com a
eina per
emergències
sanitàries**

COMUNITAT

Associacions

La majoria de municipis tenen un ampli llistat d'associacions constituïdes, de mides, estructures i grau d'activitat molt desigual.

Si des de l'Ajuntament es promouen de manera regular projectes conjunts amb les entitats, es disposarà de canals oberts de comunicació i confiança que faran factible una col·laboració en cas d'emergència.

A nivell de salut, una manera de promoure aquesta cultura d'implicació i aportació de les associacions és a través del **Consell Municipal de Salut**, fent una dinamització regular d'aquest espai, ampliant el cercle d'entitats participants, incloent altres actors que poden fer bones aportacions en relació a la salut com les associacions de veïns o els representants de farmacèutics o botiguers.

Per part de l'Ajuntament i de cara a poder actuar en situacions d'emergència, és especialment recomanable tenir **convenis amb associacions professionalitzades, amb capacitat d'aportar voluntariat i experiència en situacions d'emergència**, com Càrites, Creu Roja, Open Arms, Unicef, voluntariat de Sant Joan de Déu, La Federació Catalana de Voluntariat Social, etc.

Es poden establir convenis econòmics consistents en bosses d'hores l'any que es poden fer servir per allò que convingui.

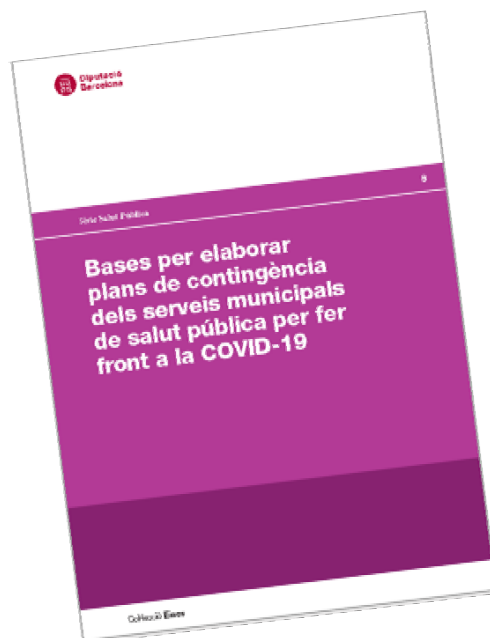

Els PLS com a
eina per
emergències
sanitàries

Associacions

Els PLS com a
eina per
emergències
sanitàries

Continuïtat
dels serveis

Continuïtat dels serveis de l'Ajuntament

En situacions d'emergències, els ajuntaments han de decidir com continuar prestant els seus serveis i fer les seves funcions. És útil tenir documents de referència que guiïn l'avaluació dels riscos i la decisió de suspendre, reduir, mantenir o ampliar cada servei. Aquests documents són el que s'entén com a **plans de contingència dels serveis**.

Un punt feble que s'ha detectat en l'adaptació dels serveis durant aquesta pandèmia -i cal evitar en futures ocasions- ha estat no preveure un redimensionament de l'atenció telefònica que suplís la pèrdua de l'atenció presencial.

D'altra banda, la discontinuïtat d'alguns serveis presencials pot ser aprofitada com una oportunitat per fer tasques de manteniment.

La polivalència dels serveis per funcionar a distància pot garantir la continuïtat en cas d'emergència. En aquesta pandèmia, el teletreball es va haver d'improvisar. Al llarg dels mesos, s'ha assolit experiència i s'han adquirit els mitjans necessaris. L'objectiu ara és consolidar i regular l'opció del teletreball a través de la revisió dels convenis col·lectius. L'anterior requereix avançar envers una cultura de treball més basada en resultats que en el temps de presencialitat.

Els plans de contingència dels serveis han de preveure una **coordinació a nivell d'ajuntament** per evitar incoherències entre departaments o duplicar tasques.

Per afrontar la necessitat de fer un pla de contingència específic de Salut Pública en cas d'emergència, es compta amb la **guia de referència de Salut Pública** per elaborar plans de contingència, que orienta sobre com donar continuïtat a les competències obligatòries assignades

Comunicació

Els PLS com a
eina per
emergències
sanitàries

Comunicació

Durant aquesta pandèmia s'ha fet un salt qualitatiu en la comunicació institucional amb la ciutadania.

Per garantir una comunicació eficaç amb la població s'han de tenir en compte:

- **Conèixer la diversitat de canals pels quals s'informa la població i aprofitar-los tots:** ràdio, premsa local, megafonia, panells electrònics, xarxes, web, fulletons, pantalles.
- **Establir canals bidireccionals** on les persones poden traslladar les seves consultes i ser elles mateixes informadores cap a l'administració.
- **Democratitzar el llenguatge**, fent servir vocabulari i estructures gramaticals comprensibles el màxim rang de persones. Preveure, així mateix, la traducció dels missatges als idiomes predominants entre la població. Pot ser útil comptar amb l'assessorament d'entitats especialitzades en accessibilitat de la informació.
- **Cuidar la comunicació interna** entre el personal de l'ajuntament: s'ha de procurar que aquest estigui informat de les decisions que es prenen a l'ajuntament. Igualment, fora de l'ajuntament, és fonamental mantenir informada la xarxa de prescriptors, és a dir, aquelles figures que tenen influència en la població i que poden fer de ponts d'informació.

Preses de decisions

La presa de decisions ha de basar-se en la creació d'un **comitè d'emergència**, que vindrà marcat pels documents de referència de Protecció Civil, com el DUPROCIM o el Pla Bàsic d'Emergència Municipal (PBEM). En casos d'emergències sanitàries, ha d'estar prevista la inclusió de Salut Pública en aquest comitè d'emergència.

Fins ara els DUPROCIM dels municipis no han previst en profunditat el **tractament de les pandèmies**. És moment d'aprofundir conjuntament entre Protecció Civil i Salut Pública en aquesta qüestió.

Ser un comitè d'emergència no significa prendre decisions precipitades i no consensuades. **Es requereixen decisions àgils però la reflexió col·lectiva és igualment necessària** i cal preveure un funcionament del comitè d'emergència moments que permeti fer-ho adequadament.

Així mateix, els comitès d'emergència han de plantejar-se com gestionar la pressió social, que en una situació d'emergència pot ser molt elevada. És fonamental **que aquesta pressió social no passi pel davant del consell tècnic**.

El paper de comitè d'emergència no s'esgota amb l'emergència en sí sinó que ha de mantenir-se per **liderar la fase de recuperació**. En aquesta fase caldrà preveure un major pes dels departaments socials i econòmics en la presa de decisions.

Salut Pública

Hi ha la percepció que les competències de salut pública a nivell local són un calaix de funcions parcials i poc connectades entre sí. Hi ha voluntat d'avançar cap a un exercici de competències més coherent, que respongui a una **missió integral de promoció i protecció de la salut de les persones**. Els plans locals de salut són un mecanisme que pot permetre avançar cap a aquest exercici competencial més integral i coherent en salut.

L'anterior passa per desenvolupar en major mesura algunes línies de treball com:

- Treballar amb el conjunt de l'organització per fer valdre **la salut a totes les polítiques**.
- **Mobilitzar els actius de salut** del municipi en benefici de la població, amb projectes com la prescripció social.
- Desenvolupar les accions de **promoció de la salut** en col·laboració amb entitats del territori i diversificant canals i públics destinataris.
- Reforçar el treball amb els **serveis sanitaris i Salut Pública** de la Generalitat.
- Dinamitzar un **Consell Local de Salut** més ampli i representatiu, que faciliti el treball en xarxa en salut.
- Participar amb protecció civil en **l'abordatge de situacions d'emergència**.
- **Garantir els serveis i activitats de protecció de la salut**: el control de la distribució i comercialització d'aliments, el control de l'aigua de consum, el control de plagues...

Els PLS com a
eina per
emergències
sanitàries

Rol de Salut
Pública

Debat i comentaris sobre la presentació

Un cop presentats els continguts de la guia, s'obre una ronda de comentaris.

Per una banda, s'expressa que en alguns casos des de Serveis Socials es té la seguretat de tenir ben atesa i coberta la població vulnerable.

Es comenta que un pla local de salut ha de posar en valor tot el que s'està fent i que aquest és el nostre punt de partida. El pla local de salut identifica punts de millora però això no hauria de restar valor al que ja s'està fent.

Es pregunta si, per als ajuntaments que ja tenen un pla local de salut, té sentit fer ara una nova diagnosi per recollir l'afectació de la pandèmia. Es comenta que és important que l'anàlisi no paralitzi l'acció. Per tant, si hi ha accions ja consensuades, no seria oportú posposar-les per allargar l'anàlisi o iniciar una nova diagnosi sobre la Covid.

Es comparteix l'experiència de **Montornès del Vallès** "[Cuidem-nos](#)". És un programa que articula les demandes d'ajut amb les ofertes de voluntariat que s'han rebut durant la pandèmia. Ara, s'està plantejant reconvertir aquesta xarxa de voluntariat en una xarxa d'atenció a persones grans en situació de soledat no volguda, perquè s'ha detectat clarament aquestes necessitats. S'està acompanyant aquestes persones amb trucades telefòniques, organitzant algunes activitats com caminades a l'aire lliure, i també s'estan identificant altres iniciatives amb les que crear una interconnexió.

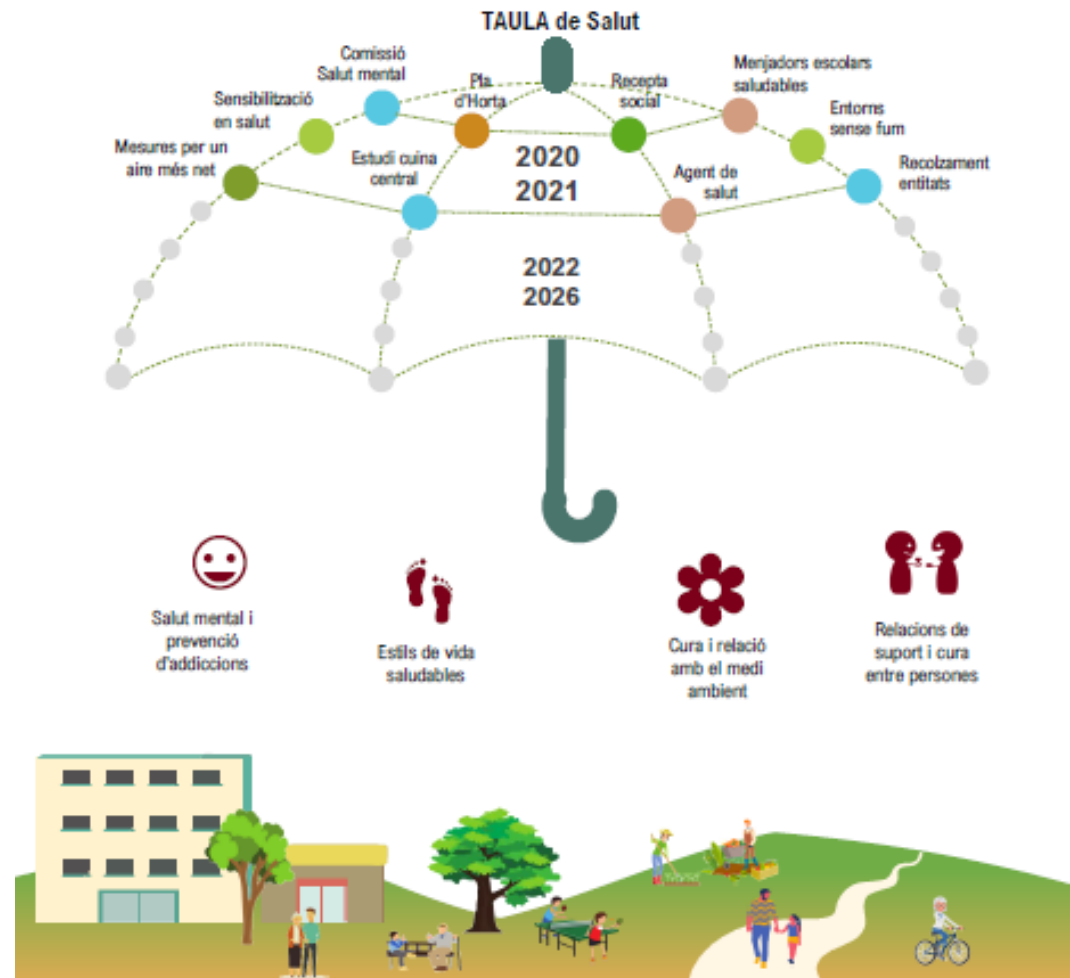
Es pregunta com es treballarien en pandèmia les competències de protecció de la salut, específiques de Salut Pública. En aquest aspecte, s'apunta que el document de Bases del Pla de Contingència recull específicament totes les orientacions a tenir en compte sobre com mantenir les competències obligatòries de vigilància i protecció (inspeccions d'establiments, control d'aigües, etc).

Des de Rubí s'explica que estan en fase de diagnosi del Pla Local i que en les preguntes de l'enquesta a la ciutadania s'està mesurant la variable del capital social i la xarxa de suport de les persones, ja que es revela com a molt important. Han aparegut perfils de vulnerabilitat coneguts però d'altres agreujats, com els joves. També han emergit focus d'insatisfacció, com per exemple les persones amb malalties cròniques, que senten que han deixat de tenir un seguiment per part dels serveis sanitaris.

Marta Miró presenta una infografia sobre el desplegament del Pla Local de Salut de Barberà del Vallès.

Com il·lustra la infografia, el pla és una estructura per treballar objectius de salut de forma continuada i transversal.

Dos anys construint en xarxa el Pla Local de Salut

A continuació, **Laia Vergés, tècnica de salut de Manlleu**, explica algunes experiències enfocades en l'acció social i comunitària.

Pel que fa a l'atenció de persones vulnerables, fan accions de promoció de la salut a perfils diana, com gent gran. Són accions que ja tenien previstes des d'abans de la pandèmia, com campanyes informatives anuals en onades de calor i de fred. Això permet tenir les bases de dades actualitzades i que sigui més àgil la comunicació.

Una altra eina que els ha estat molt útil és disposar d'un conveni d'hores anuals amb Creu Roja. Aquestes hores les poden fer servir per al que es necessiti durant l'any. En el cas de Manlleu ho han utilitzat per ajudar en l'organització de cribratges.

La flexibilitat de tasques en algunes figures professionals i també la bimodalitat en els serveis (telemàtica, presencial) també ha estat molt útil. Professionals que tenien l'equipament tancat van redirigir-se a altres tasques, com per exemple el seguiment de persones en confinament, per garantir que tenien les necessitats cobertes i ajudar-los en el compliment del confinament.

També s'han creat vincles entre iniciatives de voluntariat que han aparegut durant la pandèmia i els serveis. Per exemple, teníem un grup de voluntariat que cosien mascaretes, però no tenien una xarxa de distribució. Es va crear un nexa amb les farmàcies, que van fer la funció de distribució gratuïta.

També s'ha mantingut la dinamització del Consell de Salut, que aglutina representants de la salut, de les escoles, polítics, entitats, etc. Ha estat molt útil per consensuar aspectes que tenien a veure amb la pandèmia.

En l'àmbit de comunicació, es va potenciar la premsa local i la ràdio per arribar a perfils més amplis de població (diferents als que consulten internet i xarxes socials).

També s'està treballant l'estalvi energètic a través de l'Oficina d'estalvi energètic. Ajuda molt a les persones amb pocs ingressos i a més és una eina per millorar el medi ambient. .

4. DINÀMICA PARTICIPATIVA

Es mostra en pantalla als assistents una pregunta per recollir quines accions estan fent o tenen previst incloure en el seu pla local de salut, per treballar les situacions d'emergència sanitària.

Els resultats es mostren en el gràfic de la pàgina següent.

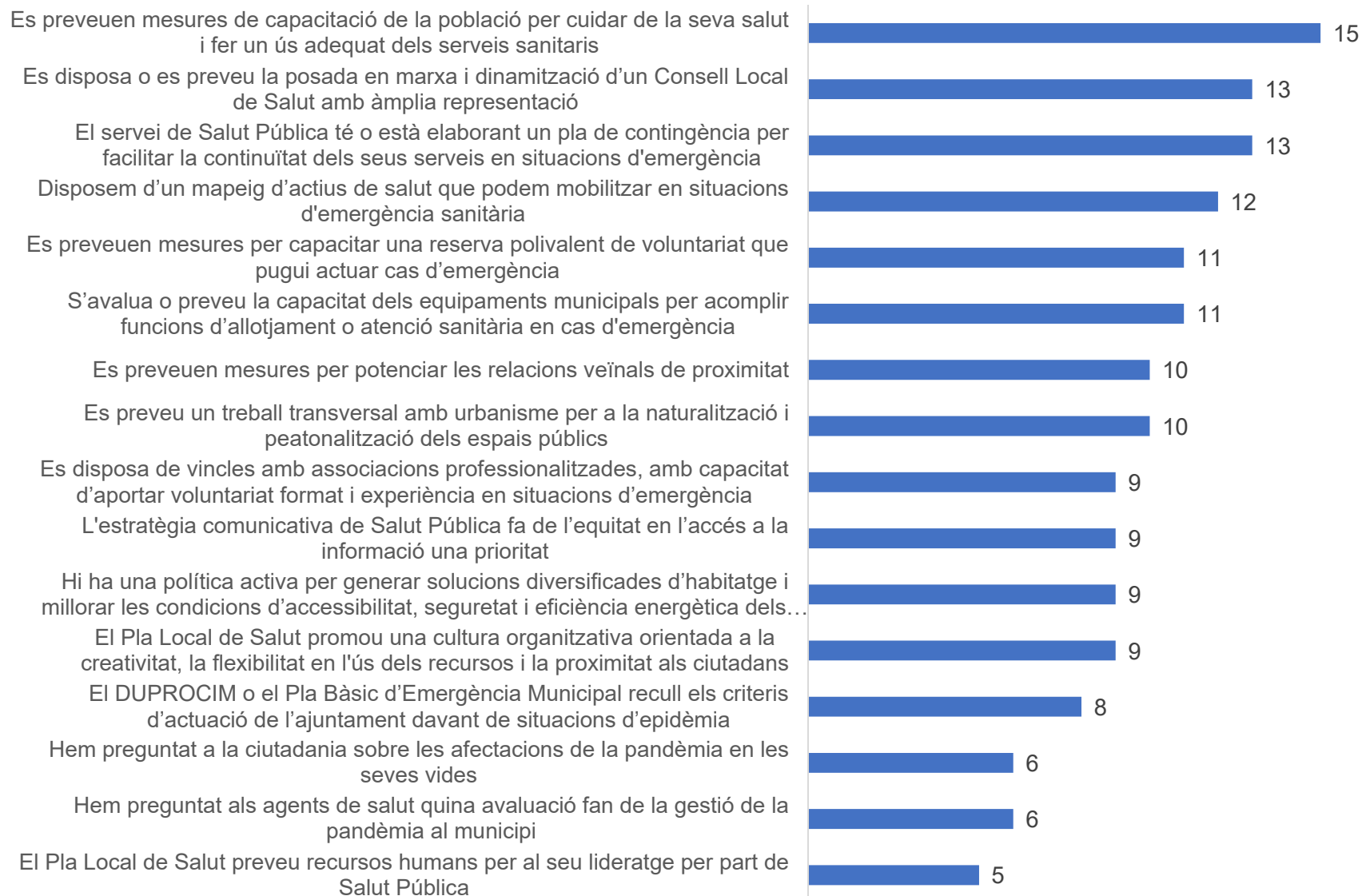
Alguns comentaris i experiències dels assistents amb relació a les preguntes formulades van ser:

- S'ha preguntat als agents clau a través de mail i també a la ciutadania a través de la Plataforma Decidim sobre afectacions de la pandèmia.
- Les avaluacions realitzades mostren que es valora molt la informació continuada que s'ha donat des de Salut Pública.
- Sobre el mapeig d'actius, es ressalta que es treballa molt en xarxa en la promoció de la salut amb tot el territori.
- Tanmateix, sovint es fan moltes coses i es recomanen però no de manera estructurada. La informació no està endreçada i això dificulta molt la prescripció, especialment des dels serveis sanitaris. Es fan moltes coses però cal fer el pas de recollir, indexar els actius de salut, i establir un procediment de prescripció perquè molts professionals de salut no sabem com fer-ho.
- Es comenta també que malgrat pot semblar que des dels serveis sanitaris es té ja molt assumit que cal fer la prescripció social, en

la pràctica de molts municipis encara es troben amb moltes barreres amb els CAPS per poder-ho fer realment. Hi ha un discurs que va molt per davant de la pràctica real i continuen havent molts barreres institucionals.

- A nivell de Duprocim, es comenta que s'està revisant i actualitzant el Duprocim incorporant la part d'emergències sanitàries i catàstrofes mediambientals. S'està optant per integrar-ho tot en aquest document únic en comptes de fer més documents separats.
- Des de Salut Pública, es comenta que Diputació enguany donarà un suport econòmic per redactar els plans de contingència.

Quines actuacions esteu tenint en compte en els vostres Plans Locals de Salut?

5. CLOENDA

Cati Chamorro Moreno, cap del Servei de Salut Pública, agraeix de nou als municipis que han participat en la guia sobre abordatge d'emergències sanitàries.

Com en el debat s'ha posat de manifest la dificultat existent per posar en pràctica la prescripció social, comenta que el Servei de Salut Pública de Diputació de Barcelona promourà un debat per analitzar la situació, emmarcada en el paper que han de tenir els ajuntaments en l'àmbit de la salut comunitària.

La prescripció social és només una de les possibilitats d'aprofitar els actius en salut del municipi en benefici de la salut i el benestar col·lectius.

El vincle més fort que s'ha creat entre ajuntaments i CAPs durant la pandèmia pot servir / hauria de servir per impulsar la salut comunitària en el territori.